

היסטוריה

היסטוריה, לימודי חובה – חלק א', 022115

לתלמידי כיתות י', י"א – תכנית לימודים חדשה

שים לב!

השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

חלק I – הלאומיות בישראל ובעמים – ראשית הדרך עד 1920

א. מהי "לאומיות", ומה הם מאפייני התנועות הלאומיות:

1. המאפיינים של תופעת הלאומיות המודרנית.
  2. המאפיינים של התנועות הלאומיות שהתגבשו באירופה במאה ה-19.
  3. הגורמים לצמיחתן ולהתגבשותן של התנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19.
  4. דפוסי הגשמה של שתי תנועות לאומיות באירופה במאה ה-19 (מי שלט במדינה, מטרת המאבק, הכוחות הפעילים שהניעו את המאבק, השלבים העיקריים, הגורמים המסייעים בניהול המאבק וגורמים המעכבים אותו, תוצאות המאבק).
- בסעיף זה אין הכוונה לתנועה הציונית.

ב. התנועה הלאומית-היהודית-המודרנית ומאפייניה העיקריים:

1. הגורמים לצמיחתה ולהתארגנותה של התנועה הציונית כתנועה הלאומית של העם היהודי.
2. התרומה של בנימין זאב הרצל לבנייתה ולארגונה של התנועה הציונית ("מדינת היהודים", תכנית באזל, המסגרות הארגוניות למימוש מטרות התנועה, ניסיונותיו לקדם את קבלת הצירטר, הביקורת של הרצל על הציונים המעשיים – חובבי ציון, ויכוח אוגנדה).
3. א. הוויכוח בין הציונים: מהי הבעיה העיקרית של היהודים בגולה, והדרכים להתמודדות עמה.

ג. דפוסי הפעילות של התנועה הציונית בגולה ובארץ-ישראל:

1. דפוסי הפעולה של התנועה הציונית באירופה, בארצות אגן הים התיכון והאסלאם (המוסדות המרכזיים, אגודות ציוניות, ספרות, עיתונות, לימוד השפה העברית, "עבודת ההווה", הקמת מסגרות להכשרה ולעלייה).
2. פעולותיהם של הציונים בארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה: הסיבות לעליות לארץ-ישראל, מפת ההתיישבות, צורות התיישבות, מסגרות פוליטיות, חברתיות וביטחוניות, תרבות וחינוך, אישים וארגונים שסייעו לפעילות הציונים.

פרק סיכום:

- נקודות דמיון ונקודות שוני בין התנועה הציונית בראשית דרכה ובין תנועות לאומיות של עמים אחרים במאה ה-19.
- נקודת דמיון: הגורמים להתעוררות התנועות הלאומיות, דרך בנייתן, הדרכים שהן נקטו להשגת מטרותיהן.
  - נקודות שוני: הקשיים המיוחדים שעמדו בדרכה של התנועה הציונית.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

חלק II – ממדינת מקדש לעם הספר**פרק ראשון: יהודה בתקופה הפרסית****א. "גלות בבל", הצהרת כורש ושיבת ציון:**

3. הצהרת כורש: תוכנה, הסיבות למתן ההצהרה והשפעתה על היהודים.
4. הרכב גלי העלייה הראשונים, מנהיגי השבים, קבוצות בקרב ההנהגה (המאבק בין צאצאי בית דוד ובין הכהונה הגדולה).

ג. עזרא ונחמיה:

1. עזרא הסופר – עלייתו ופעולותיו לגיבוש שבי ציון (סמכויות, פעולות, קשיים, הישגים).
2. נחמיה – מעמדו ופעולותיו (סמכויות, פעולות, קשיים, הישגים).

פרק שני: מאפייני ההלניזם

- ג. מאפייני התרבות ההלניסטית כתרבות אוניברסלית, שילוב תרבות המזרח והשפעות מתרבות יוון.

פרק שלישי: המפגש בין החברה ביהודה להלניזם**ג. המאבק בין המתיוונים למתנגדיהם ביהודה:**

1. הכהונה הגדולה מובילה מהלך של העמקת ההתייוונות ביהודה: הניסיון להקים את הפוליס "אנטיוכיה" בירושלים.

2. ה"חסידים" מובילים את ההתנגדות לתהליך ההתייוונות.

ה. מרד החשמונאים בימי מתתיהו ויהודה המכבי:

1. הסיבות למרד החשמונאים.
2. הישגי יהודה המכבי במלחמותיו.
3. הוויכוח בשאלת המשך הלחימה לאחר ביטול הגזרות והחזרת החירות הדתית.

פרק רביעי: ממדינה חשמונאית עצמאית לכיבוש רומי וחורבן בית המקדש

- א. ציוני דרך עיקריים בבניית המדינה החשמונאית וביסוסה.
- ב. הכיתות הדתיות ועיקרי המחלוקת ביניהן: צדוקים, פרושים, איסיים.

חלק II – ערים וקהילות בימי הביניים**בגדד****ב. העיר בעולם המוסלמי והקהילה היהודית בה****העיר בעולם המוסלמי**

3. מבנה העיר המוסלמית, מוסדותיה המרכזיים, תושביה: מעמד המשפטי ודפוסי המגורים שלהם.

הקהילה היהודית בעיר המוסלמית

1. המעמד המשפטי של היהודים בערים המוסלמיות.
  2. העיסוקים הכלכליים של היהודים בערים המוסלמיות.
  3. מאפייני הקהילה היהודית, ההנהגה העצמית ומוסדותיה בארצות האסלאם.
- * יש ללמוד את הנושא גם על פי מ' פרנקל (עורכת) **מעיל תשבץ – מפגש התרבויות בין יהדות לאסלאם בימי הביניים**, הוצאת מעלות, ירושלים, תשס"ח, עמ': 23-31, 50-63.

ג. העיר באירופה הנוצרית והקהילה היהודית בה**העיר באירופה הנוצרית**

1. הגורמים שסייעו לייסודן של ערים חדשות ולחיזוקן של ערים קיימות באירופה הנוצרית בימי הביניים.
2. דפוסי הקמה של ערים חדשות והתפתחותן של ערים קיימות באירופה הנוצרית.
3. היחסים בין תושבי העיר ובין השלטון: המאבק של תושבי העיר להשגת חירויות, הדפוסי השונים של מתן חירויות על ידי השליטים במקומות שונים.
4. המבנה החברתי בעיר, נייודת חברתית, משמעות המושג "אזרח חופשי", מעמד הנשים בעיר, החברות בקורפורציות העירוניות: גילדה, אוניברסיטה או קהילה.

הקהילה היהודית בעיר הנוצרית

1. המעמד המשפטי של היהודים בעיר הנוצרית.
2. הדמיון והשוני בין הקהילה היהודית לקורפורציות אחרות שהתקיימו בערים.
3. מאפייני ההנהגה של הקהילה היהודית באירופה הנוצרית: מבנה ההנהגה, סמכויותיה ואמצעי האכיפה שהיו בידיה.

ד. עיר מדגימה – בגדד**1. העיר בגדד**

- ד. חיי היום-יום בבגדד (החלוקה לרבעים, סוגי בתים, מעמדות, בעיית המים ודרכי ההתמודדות אֶתֶה).
- ו. ניהול העיר – מערכות השיפוט, הפיקוח והאכיפה בבגדד.
- ז. בגדד כמרכז תרבותי של העולם המוסלמי במאה ה-9 ובמאה ה-10 והביטויים לכך, תחומי הידע שפרחו בבגדד.

2. הקהילה היהודית בבגדד

- ב. מוסדות ההנהגה העצמית של היהודים כביטוי לאוטונומיה יהודית: ראש הגולה, הגאונים, תחומי פעילותם והשפעותיהם על היהודים בעולם המוסלמי.
- ג. רס"ג – אישיותו, הגותו ותרומתו להגות היהודית, דרכי ההתמודדות שלו עם הבעיות שהעסיקו את היהודים בגולה בימי הביניים, הפולמוסים שהיה מעורב בהם.

פראג**ב. העיר בעולם המוסלמי והקהילה היהודית בה****העיר בעולם המוסלמי**

3. מבנה העיר המוסלמית, מוסדותיה המרכזיים, תושביה: מעמד המשפטי ודפוסי המגורים שלהם.

הקהילה היהודית בעיר המוסלמית

1. המעמד המשפטי של היהודים בערים המוסלמיות.

2. העיסוקים הכלכליים של היהודים בערים המוסלמיות.

3. מאפייני הקהילה היהודית, ההנהגה העצמית ומוסדותיה בארצות האסלאם.

* יש ללמוד את הנושא גם על פי מ' פרנקל (עורכת) **מעיל תשבץ – מפגש התרבויות בין יהדות**

לאסלאם בימי הביניים, הוצאת מעלות, ירושלים, תשס"ח, עמ': 23-31, 50-63.

ג. העיר באירופה הנוצרית והקהילה היהודית בה**העיר באירופה הנוצרית**

1. הגורמים שסייעו לייסודן של ערים חדשות ולחזוקן של ערים קיימות באירופה הנוצרית בימי הביניים.

2. דפוסי ההקמה של ערים חדשות וההתפתחות של ערים קיימות באירופה הנוצרית.

3. היחסים בין תושבי העיר ובין השלטון: המאבק של תושבי העיר להשגת חירויות, הדפוסי השונים של מתן חירויות על ידי השליטים במקומות שונים.

4. המבנה החברתי בעיר, נייודות חברתית, משמעות המושג "אזרח חופשי", מעמד הנשים בעיר, החברות בקורפורציות העירוניות: גילדה, אוניברסיטה או קהילה.

הקהילה היהודית בעיר הנוצרית

1. המעמד המשפטי של היהודים בעיר הנוצרית.

2. הדמיון והשוני בין הקהילה היהודית לקורפורציות אחרות שהתקיימו בערים.

3. מאפייני ההנהגה של הקהילה היהודית באירופה הנוצרית: מבנה ההנהגה, סמכויותיה ואמצעי האכיפה שהיו בידיה.

ד. עיר מדגימה – פראג**3. העיר פראג**

ב. פראג – מרכז מדיני, כלכלי, דתי חינוכי-תרבותי; ביטויים למרכזיות של פראג בתחומים שונים.

4. הקהילה היהודית בפראג

א. היחס של השלטון המרכזי ושל תושבי פראג הנוצרים אל היהודים: המעמד המשפטי של יהודי פראג, הרקע לגירושם של יהודי העיר והסיבות להחזרתם.

ג. הארגון המנהלי והמוסדות המרכזיים של הקהילה היהודית בפראג.

ד. תחומי העיסוק של יהודי פראג.

ה. מבנה החברה היהודית בפראג: הקיטוב החברתי בקרב יהודי פראג, עזרה הדדית (פועלו של מרדכי מייזל).

היסטוריה, לימודי חובה – חלק ב', 022116

לתלמידי כיתות י"א – תכנית לימודים חדשה

שים לב!

השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

א. טוטליטריות, אנטישמיות ושואה

2. פרק מבוא – המשטר הטוטליטרי

הכרת המאפיינים של המשטר הטוטליטרי בעזרת דוגמאות מברית-המועצות הקומוניסטית. לימוד זה מטרתו לסייע לתלמידים להבין כיצד מאפייני המשטר הטוטליטרי מאפשרים לשליט לממש את האידאולוגיה ולכפות אותה על כל האזרחים במדינה.

3. נאציזם, מלחמת העולם השנייה והשואה

חלק ראשון: 1933-1939.

א. האידאולוגיה הנאצית, כולל האנטישמיות המודרנית בגלגולה הנאצי, מרכזיות שאלת היהודים באידאולוגיה זו.

ב. הגורמים והנסיבות לעליית הנאצים לשלטון – ממפלגה שולית למפלגה הגדולה ביותר, השתלטות המפלגה על מוסדות המדינה ועל החברה הגרמנית.

ג. המעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם (דרך בניית המשטר הנאצי, כולל המדיניות כלפי היהודים).

ד. השימוש בטרור, הקמת מחנות ריכוז, הרחקת יסודות המתנגדים למשטר והיחס לבני אדם שהוגדרו חריגים, היחס לחולים ולמוגבלים – "המתת חסד" (אותונוזיה).

ה. דרכי התמודדות של הנהגת יהודי גרמניה עם המדיניות שנכפתה על היהודים, תגובות של מדינות בעולם כלפי גורל היהודים ברייך השלישי, ועידת אוויאן, פרשת האנייה "סנט לואיס".

ו. מדיניות החוץ של הנאצים – המטרות והצעדים התוקפניים שנקטו הנאצים כדי לממשן. מדיניות הפיוס של אנגליה וצרפת, ההקצנה במדיניות החוץ הנאצית, והתהליך שהביא לתחילת מלחמת העולם השנייה: סיפוח אוסטריה, הסכם מינכן, כיבוש כל צ'כוסלובקיה, הסכם ריבנטרופ-מולוטוב.

חלק שני: ראשית מלחמת העולם השנייה עד "מבצע ברברוסה" (יוני 1941), והמדיניות כלפי היהודים באזורי הכיבוש.

ב. "הסדר החדש" באירופה – הבהרת המושג, הצעדים השונים שנקטו הנאצים כדי לקדם את הגשמתו.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

- חלק שלישי: מלחמת העולם והפתרון הסופי – מקיץ 1941 עד כניעת גרמניה ויפן ב-1945.
- א. הרחבת המלחמה לחזיתות נוספות. "מבצע ברברוסה" – המלחמה בחזית המזרחית; ההתקפה על פרל הרבור והצטרפות ארצות-הברית למלחמה.
  - ב. הקשר בין תחילת ההשמדה ובין המלחמה בברית-המועצות.
  - ד. ועידת ואנזה – מטרת כינוס הוועידה, נציגי הרשויות שהוזמנו, הנושאים שהועלו בישיבה, מקומה של הוועידה בתהליך ביצוע "הפתרון הסופי".
  - ה. דילמות ודרכי התמודדות של היודנראטים בגטאות במזרח אירופה בזמן ביצוע "הפתרון הסופי".
  - ו. דרכי הלחימה של היהודים בזמן ביצוע "הפתרון הסופי":
    1. המרד בגטאות – מי היו המורדים, מטרת המרד, קשיי התארגנות, לבטים ודילמות של המורדים, ייחודו של המרד בגטאות ורשה לעומת מרידות בגטאות אחרים.
    2. המרידות במחנות ההשמדה – מטרתם וקשיים.
    3. הלחימה של הפרטיזנים היהודים – הלבטים אם ומתי לצאת מהגטו, הקשיים בהצטרפות לפרטיזנים ומאפייני הלחימה.
    4. לוחמים יהודים בצבאות בעלות הברית.
  - ח. תוניסיה בימי הכיבוש הנאצי (נובמבר 1942-מאי 1943) נסיבות הכיבוש ומטרותו, מדיניות הנאצים כלפי היהודים, עמדת האוכלוסייה המקומית והאליטות הקולוניאליות כלפי היהודים. האם קורות היהודים בתוניסיה בששת חודשי הכיבוש הם חלק מה"שואה"?
  - י. יחס האוכלוסייה בארצות הכיבוש באירופה כלפי היהודים בזמן ביצוע "הפתרון הסופי":
    1. "הרוב הדומם", משתפי פעולה, מעטים שהסתכנו לעזור ולנסות להציל.
    2. "חסידי אומות עולם" – הגדרת התואר, מניעים, דפוסי עזרה והצלה.

ב. בונים את מדינת ישראל במזרח התיכון

1. המאבק להקמת המדינה ומלחמת העצמאות בשנים 1945-1949
  - א. עמדת בריטניה ועמדת ארצות-הברית בנוגע לשאלת העקורים ושאלת ארץ-ישראל. חלקם של יהודי ארצות-הברית באחריות לעם היהודי ובלחץ להקמת המדינה.
  - ב. מאבק היישוב היהודי בשלטונות המנדט הבריטי בתחומי ההעפלה, ההתיישבות והמאבק הצבאי (תנועת המרי, מאבק צמוד ומאבק רצוף).
  - ג. העברת שאלת ארץ-ישראל לאו"ם – הדיון באו"ם, עמדת המעצמות, השפעת "המלחמה הקרה" על עמדת המעצמות, החלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947, התגובות על החלטת האו"ם בקרב היישוב היהודי והפלסטיני ועמדת מדינות ערב.
  - ד. מלחמת העצמאות – חלק א': הכוחות הלוחמים, מוקדי הלחימה והמפנה – תכנית ד'.
  - ה. ההכרזה על הקמת מדינת ישראל (הוויכוח מתי להכריז על הקמת המדינה), הקמת צה"ל, פירוק המחנות ומטה הפלמ"ח.
2. מדינת ישראל במזרח התיכון
  - ז. מלחמת ששת הימים: סיבות, תוצאות והשפעות על מדינת ישראל בתחומים שונים, על הפלסטינים ועל מדינות ערב.
  - ח. מלחמת יום הכיפורים: סיבות, נסיבות, תוצאות והשפעות על מדינת ישראל ועל מדינות ערב.
3. עלייה, קליטה ועיצוב החברה והתרבות במדינת ישראל
  - ב. המשך גלי העלייה למדינת ישראל בשלושים השנים האחרונות של המאה ה-20: תהליכי הקליטה, המעבר מ"כור ההיתוך" לחברה רבת-תרבותית, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בתחומים שונים במדינת ישראל.

היסטוריה, לימודי חובה – חלק א', 022105

לתלמידי כיתות י"ב ולבוגרים נבחני משנה בלבד

שים לב!

השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

פרק ראשון – יחידת מבוא: ישראל והעמים בשנים 1870-1920

בפרק זה יענה התלמיד על שלוש שאלות (כל שאלה – 10 נקודות), מבין חמש שאלות, בנושאים האלה:

2. התנועה הציונית:

- א. הסיבות לצמיחת התנועה הציונית בשלהי המאה ה-19.
- ב. העמדות המשותפות לכל הציונים וחילוקי הדעות ביניהם בנוגע לתפקיד המרכזי של התנועה ובנוגע לדרכים למימוש יעדיה.
- ג. דפוסי פעילות ציונית בגולה בימי הרצל: הגדרת יעדי התנועה הציונית – "תכנית באזל", הקמת מסגרות ארגוניות ומוסדות לתנועה הציונית, פעילות מדינית, טיפוח תרבות ציונית (שפה, עיתונות, ספרות).
- ד. דפוסי פעילות ציונית בארץ-ישראל – הנחת יסודות לבניין הבית הלאומי לעם היהודי בארץ-ישראל: צורות התיישבות חדשות, מסגרות ואישים שסייעו לבניין הבית הלאומי (המשרד הארצישראלי, רוטשילד). הקמת מסגרות פוליטיות, ביטחוניות, חינוכיות ותרבותיות בארץ-ישראל.

3. מלחמת העולם הראשונה:

- א. הצדדים היריבים ומאפייניה העיקריים של המלחמה.
- ב. היישוב היהודי בארץ-ישראל והתנועה הציונית בתקופת המלחמה.
- ג. "הצהרת בלפור" – תוכנה, הקשיים הנובעים מניסוחה, האינטרסים של בריטניה במתן ההצהרה.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

**פרק שני – בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בארץ-ישראל
בין שתי מלחמות העולם**

בפרק זה על התלמיד לבחור באחת משתי האפשרויות (אפשרות א' או אפשרות ב'), כמפורט להלן.

אפשרות א'

התלמיד יענה על שלוש שאלות:

על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שתי שאלות בנושא העמקה על שנות ה-20, ועל שתי שאלות (כל שאלה – 10 נקודות) מבין ארבע שאלות גישור על שנות ה-30.

נושא העמקה: בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-20

1. טופס המנדט.
2. פעולות הנציבים הבריטים הרברט סמואל והלורד פלומר בארץ-ישראל.
3. דרך בניין הבית הלאומי בשנות ה-20:
  - א. סיבות לעלייה ומאפייני העולים (ארצות מוצא, מעמד חברתי-כלכלי, הכשרה לעלייה).
  5. היחסים בין בריטים, יהודים וערבים בשנות ה-20:
    - א. צומתי העימות – מאורעות תרפ"א ותרפ"ט: הסיבות לפרוץ המאורעות, והשפעותיהן על היחסים בין יהודים, ערבים ובריטים.
    - ב. היערכות בריטניה בעקבות המאורעות: הוועדות, "הספר הלבן" הראשון והשני ואיגרת מקדונלד.

יחידת גישור: המשך בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-30

2. ביסוס הבית הלאומי-היהודי בשנות ה-30 בתחומים: התיישבות, כלכלה, תרבות, חינוך.
3. המרד הערבי – הסיבות למרד ודפוסי המאבק של הערבים נגד הבריטים ונגד היהודים.
4. היערכות היישוב היהודי בשנים 1936-1939 בתחומים: כלכלה, התיישבות, ביטחון.
5. מדיניות בריטניה לנוכח המאורעות – מתכנית החלוקה ל"ספר הלבן" השלישי (כולל "הספר הלבן" השלישי).

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

אפשרות ב'

התלמיד יענה על שלוש שאלות:

על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שתי שאלות בנושא העמקה על שנות ה-30, ועל שתי שאלות (כל שאלה – 10 נקודות) מבין ארבע שאלות מבוא על שנות ה-20.

נושא העמקה: המשך בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-30

1. המשך בניין הבית הלאומי היהודי בשנות ה-30:
  - א. סיבות לעלייה, מאפייני העולים (ארצות מוצא, מעמד חברתי-כלכלי) ודרכי ארגון העלייה.
  2. הגישות השונות ביישוב היהודי ובתנועה הציונית בנוגע ליחס כלפי בריטניה וכלפי הערבים:
    - א. המחלוקת בנוגע לדרך שיש לנקוט כלפי בריטניה ומדיניותה בארץ-ישראל.
    - ב. המחלוקת העקרונית בנוגע ליחס כלפי הערבים (רוויזיוניסטים, מחנה הפועלים, ברית שלום).
3. ארץ-ישראל בשנים 1936-1939:
  - א. הגורמים למרד הערבי ומטרות המרד, דרכי המאבק של הערבים בבריטים וביישוב היהודי.
  - ד. מדיניות בריטניה בשנים 1936-1939:
    1. דרכים להחזרת הסדר והיציבות בימי המרד בארץ-ישראל.
    2. "ועדת פיל" (1937) – מסקנות, המלצות ותגובות הערבים והיהודים להצעות הוועדה.
    3. נסיגת בריטניה מהתחייבויותיה כלפי הבית הלאומי-היהודי, כפי שבאה לידי ביטוי ב"ספר הלבן" השלישי.

יחידת מבוא: בניין הבית הלאומי-היהודי והיחסים בין יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-20

1. טופס המנדט – עיקרי התחייבויותיה של בריטניה.
3. בניין הבית הלאומי-היהודי: התיישבות, מסגרות חברתיות-כלכליות ופוליטיות, מוסדות לאומיים.
4. מאורעות תרפ"א ותרפ"ט: הסיבות למאורעות והשפעתם על היחסים בין יהודים, ערבים ובריטים.
5. גורמים מעכבים וגורמים מסייעים בבניין הבית הלאומי-היהודי.

פרק שלישי – ארצות האסלאם והיהודים בהן בין שתי מלחמות העולם

בפרק זה יענה התלמיד על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שתי שאלות, בנושאים האלה:

1. המדינות הקולוניאליות ודרכי שליטתן בארצות צפון אפריקה ובארצות המזרח התיכון.
  2. התמורות העיקריות בחיי היהודים בתחומים: דמוגרפיה, כלכלה, מעמד חוקי ומשפטי, חינוך, מעמד הקהילה.
  3. הפעילות הציונית – גורמים ודרכי פעילות.
  4. ראשית התמורות ביחס החברה הקולוניאלית והחברה המוסלמית אל היהודים בשנות ה-30:
    - הסיבות לתמורות וביטויי התמורות.
- הערה: בסעיפים 2-4 יש להביא דוגמאות ממדינה אחת.

היסטוריה, לימודי חובה – חלק ב', 022106

שים לב!

השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

תקופה ראשונה – בין שתי מלחמות העולם (חלק ב')

בפרק הראשון בבחינה ארבעה נושאים, ובכל נושא שתי שאלות. התלמיד יענה על אחת מהשאלות בנושא שלמד (25 נקודות).

נושא 1: ברית-המועצות והיהודים בה בתקופה שבין שתי מלחמות העולם

1. קשייה של רוסיה בתקופתו של לנין ודרכי ההתמודדות עם קשיים אלה.
2. מאבק הירושה ודרכו של סטלין לשלטון יחיד.
3. עיצוב המשטר הטוטליטרי בתחומים: פוליטי-שלטוני, כלכלה, חברה, תרבות וחינוך.
4. מדיניות השלטון כלפי היהודים: המאבק בשנים הראשונות נגד גילויי אנטישמיות ואפליית יהודים, ה"יבסקציה" – מטרות ופעולות, איסור על פעילויות בעלות צביון לאומי-ציוני ויהודי-דתי.
5. תכניות לריכוז טריטוריאלי של היהודים (תכנית קרים ותכנית בירוביג'אן).

נושא 2: פולין והיהודים בה בתקופה שבין שתי מלחמות העולם

1. הקשיים בתהליך גיבושה של פולין כמדינה דמוקרטית חדשה (שאלת המיעוטים, מסורות שונות, ריבוי מפלגות, בעיות ביטחון ועיצוב גבולות).
2. החברה והכלכלה בפולין בתהליך המעבר מחברה חקלאית לחברה ומשק מודרניים, חקיקה כלכלית.
3. המאפיינים והתמורות שחלו בחיי היהודים בתחומים: דמוגרפיה, מעמד חוקי ומשפטי, חינוך, כלכלה, תרבות; ביטויים לאוטונומיה של היהודים עד 1935.
4. דפוסי הפעילות הלאומית – "הבונד" והציונות.

נושא 3: ארצות-הברית והיהודים בה בתקופה שבין שתי מלחמות העולם

1. שנות העשרים – שנות שגשוג, קדמה ושמרנות.
2. המשבר הכלכלי הגדול – גורמי המשבר, ביטויי המשבר וניסיונות הממשל הפדראלי להתמודד עם המשבר עד 1932.
3. מדיניותו של פ"ד רוזוולט – "המערך החדש" ("הניו-דילי"): עקרונות, דרכי מימוש, תוצאות והשפעות.
4. היהודים בארצות-הברית בין שתי מלחמות העולם:
  - א. התמורות שחלו בחיי היהודים בתחומים: דמוגרפיה, חברה, כלכלה, חינוך.
  - ב. הזרמים הדתיים בין שתי מלחמות העולם (אורתודוקסים, רפורמים, קונסרבטיבים).
  - ד. התנועה הציונית בארצות-הברית בין שתי מלחמות העולם.

נושא 4: צרפת והיהודים בה בתקופה שבין שתי מלחמות העולם

1. השפעת תוצאות מלחמת העולם הראשונה על צרפת.
2. הבעיות העיקריות של צרפת בתחומים: שלטון, חברה, כלכלה, ביטחון; דרכי ההתמודדות עם בעיות אלה.
3. היהודים בצרפת בין שתי מלחמות העולם:
  - א. מאפייני הקבוצות השונות של היהודים בצרפת והקשרים ביניהן.
  - ב. יחס השלטון והחברה בצרפת לקהילות היהודיות השונות.
  - ג. תגובות היהודים להתגברות האנטישמיות בצרפת.

הערה: יש ללמוד את סעיף 3 על פי ספרה של ר' פוזננסקי, להיות יהודי בצרפת 1939-1945, יד ושם, ירושלים תשי"ס, עמ' 11-36.

תקופה שנייה – גרמניה בימי הרייך השלישי, מלחמת העולם השנייה והשואה

בפרק השני בבחינה התלמיד יענה על שתי שאלות מבין חמש (לכל שאלה – 20 נקודות).
הערה: התלמיד יוכל לענות על שתי שאלות מהפרקים: 1, 3, 4 או על שאלה אחת מהפרקים: 1, 3, 4 ועל שאלה אחת מהפרקים: 5, 6.

פרק 1: גרמניה הנאצית, אידאולוגיה, בניית המשטר – מדמוקרטיה לנאציזם, 1933-1939

1. האידאולוגיה הנאצית (בסעיף זה יש להתייחס גם לאנטישמיות המודרנית בגלגולה הנאצי, למרכזיות השאלה היהודית באידאולוגיה הנאצית ולדימוי היהודי בעיני הצמרת הנאצית).
2. הגורמים והנסיבות לעליית הנאצים לשלטון, והמעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם (כולל המדיניות כלפי היהודים).
3. דרכי התמודדות של הנהגת יהודי גרמניה עם המדיניות הנאצית שנכפתה על היהודים.
4. עמדת מדינות כלפי גורל היהודים ברייך השלישי, ועידת אוויאן – הסיבות לכינוסה. טיעונים שהושמעו בישיבותיה, החלטות שהתקבלו ומשמעותן.

פרק 3: מלחמת העולם השנייה

1. המהלכים העיקריים בחזיתות השונות עד סוף שנת 1941 (אין כוונה לפירוט הקרבות).
 "האמנה האטלנטית", נסיבות הצטרפותה של ארצות-הברית למלחמה.
2. "הסדר החדש" באירופה: הרעיון והצעדים השונים שנקטו הנאצים בתקופת המלחמה כדי לקדם את הגשמתו.
4. העמדות השונות בשאלת פתיחת חזית שנייה והמהלכים העיקריים של בעלות הברית עד לכניעתה של גרמניה.

פרק 4: השואה

2. השואה בימי ביצוע "הפתרון הסופי", יוני 1941 - מאי 1945:
 א. "הפתרון הסופי":
  1. הקשר בין תחילת ההשמדה למלחמה בברית-המועצות.
  3. ועידת ואנזה – נציגי הרשויות שהוזמנו, הנושאים שהועלו בישיבה, מטרות כינוס הוועידה ומקומה בתהליך ביצוע "הפתרון הסופי".
 ב. דרכי הלחימה של היהודים בתקופת ביצוע "הפתרון הסופי":
  1. המרד בגטאות – מי היו המורדים, מה היו מטרות המרד, קשיי התארגנות, לבטים ודילמות של המורדים, ייחודו של המרד בגטו ורשה לעומת מרידות בגטאות אחרים.
  3. הלחימה של הפרטיזנים היהודים – הלבטים אם ומתי לצאת מהגטו, הקשיים בהצטרפות לפרטיזנים ומאפייני הלחימה.
 ג. יחס האוכלוסייה בארצות הכיבוש ויחס ממשלות העולם החופשי אל היהודים בזמן ביצוע "הפתרון הסופי":
  2. חסידי אומות העולם – הגדרת המושג, מניעים, דפוסי עזרה והצלה (שתי דוגמאות לפחות).

פרק 5: היהודים בארצות צפון אפריקה בימי השואה

3. יהודי תוניסיה תחת שלטון נאצי ישיר, נובמבר 1942 - מאי 1943:
 א. נסיבות הכיבוש הנאצי ומטרותיו.
 ב. מדיניות הנאצים כלפי היהודים בתוניסיה.
 ג. עמדת האוכלוסייה המקומית והאליטות הקולוניאליות (הצרפתית והאיטלקית) ליהודים.
 ד. קורות יהודי תוניסיה בששת חודשי השלטון הנאצי, האם הם חלק מהשואה?

פרק 6: היישוב היהודי בארץ-ישראל והתנועה הציונית בזמן מלחמת העולם השנייה

3. תכנית בילטמור – תוכנה. במה היא שינוי במדיניות הציונית?
4. פעולות עזרה וניסיונות הצלה למען יהודי אירופה.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

תקופה שלישית ורביעית

על התלמיד לבחור באחת משתי האפשרויות: אפשרות א' – פרק שלישי בבחינה או אפשרות ב' – פרק רביעי בבחינה.

אפשרות א'

התלמיד יענה על שתי שאלות:

על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שלוש שאלות בנושא ההרחבה: נושאים נבחרים מתולדות ישראל והעמים בשנים 1945-1950, ועל שאלה אחת (10 נקודות) מבין שלוש שאלות ביחידת הגישור: המזרח התיכון ומדינת ישראל משנות ה-50 עד שנות ה-70.

נושא הרחבה: נושאים נבחרים מתולדות ישראל והעמים בשנים 1945-1950**פרק 2: היריבות בין ארצות-הברית לברית-המועצות וראשית "המלחמה הקרה"**

1. הגורמים ליריבות בין ארצות-הברית לברית-המועצות והבהרת המושג "מלחמה קרה".
2. ביטויי היריבות בין המעצמות בשנות ה-40 וה-50 והשפעתם על היחסים בין המעצמות:
  - א. הקמת "הדמוקרטיה העממיות" – יצירת "מסך הברזל".
  - ב. דוקטרינת טרומן ותכנית מרשל – המניעים לגיבושן ותוכן.

פרק 3: המאבק של היישוב היהודי ושל התנועה הציונית להקמת מדינה יהודית עצמאית

1. עמדת בריטניה (בווין) וארצות-הברית באשר לבעיית הפליטים-העקורים היהודים באירופה ובשאלת ארץ-ישראל לאחר המלחמה (דוח הריסון, ועדת החקירה האנגלו-אמריקנית).
2. המאבק בבריטים במסגרת "תנועת המרי העברי" ותגובות הבריטים למאבק.
3. המשך הפעילות הצבאית של ארגון אצ"ל וארגון לח"י לאחר הפירוק של תנועת המרי – "מאבק רצוף".
4. המאבק להמשך ההעפלה וההתיישבות, והעמדה של התנועה הציונית – "מאבק צמוד".

פרק 4: מלחמת העצמאות והקמת מדינת ישראל

1. השלב הראשון של מלחמת העצמאות, מ-30 בנובמבר 1947 עד 15 במאי 1948:
  - א. הכוחות הלוחמים – מטרותיהם והיערכותם.
  - ב. מדיניות הפינוי של הבריטים.
  - ג. מוקדי הלחימה העיקריים בארבעת החודשים הראשונים.
  - ד. תכנית ד' ותוצאותיה.

יחידת גישור: המזרח התיכון ומדינת ישראל משנות ה-50 עד שנות ה-70

1. מגמות איחוד ומגמות פיצול במזרח התיכון.
2. מלחמת סיני – סיבות והשפעות.
3. מלחמת יום הכיפורים – סיבות והשפעות.
4. תהליך הקליטה בעשור הראשון והשני – קשיים ודרכי התמודדות.

אפשרות ב'

התלמיד יענה על שתי שאלות:

על שאלה אחת (25 נקודות) מבין שלוש שאלות בנושא ההרחבה: המזרח התיכון ומדינת ישראל משנות ה-50 עד שנות ה-70, ועל שאלה אחת (10 נקודות) מבין שלוש שאלות ביחידת המבוא: נושאים נבחרים מתולדות ישראל והעמים בשנים 1945-1950.

נושא הרחבה: המזרח התיכון ומדינת ישראל משנות ה-50 עד שנות ה-70**פרק 1: המזרח התיכון בשנות ה-50 וה-60**

1. מגמות איחוד ומגמות פיצול במדינות ערב והשפעת המלחמה הקרה על מגמות אלה.
2. מצרים בתקופת שלטונו של נאצר – מדיניות הפנים ומדיניות החוץ.

פרק 2: מדיניות הביטחון ומלחמות ישראל בעשור הראשון, השני והשלישי של מדינת ישראל

5. מלחמת ששת הימים:
  - א. הגורמים למלחמת ששת הימים.
  - ב. הצעדים שנקט נאצר בתקופה שקדמה למלחמה (אפריל-יוני 1967).
  - ג. התוצאות וההשפעות של מלחמת ששת הימים.

פרק 3: דפוסי עלייה וקליטה במדינת ישראל בעשור הראשון והשני לקיומה

1. ארצות המוצא של העולים, הסיבות לעלייה וממדיה.
2. דפוסי ארגון של העלייה.
3. תהליך קליטת העלייה במדינת ישראל – קשיים, שיקולים מעצבים ודרכי קליטה.

יחידת מבוא: נושאים נבחרים מתולדות ישראל והעמים בשנים 1945-1950

1. הבהרת המושג "מלחמה קרה" והצגת גילוייה.
2. הגורמים השונים שהביאו לסיום המנדט הבריטי בארץ-ישראל.
3. הדיון באו"ם בשאלת ארץ-ישראל, עמדת המעצמות והחלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947.
5. הגורמים להחלטה על הכרזת הקמת המדינה בה' באייר תשי"ח, 15 במאי 1948.

היסטוריה לימודי בחירה

2 יחידות לימוד, 022209, לתלמידים אינטרניים

3 יחידות לימוד, 022303, לבוגרים אינטרניים

שים לב!

השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

בשאלון 022209 יש לענות על שני נושאים מבין שמונה נושאים.

בשאלון 022303 יש לענות על שלושה נושאים מבין שמונה נושאים.

נושא 1 – הפעילות הציונית בארצות האסלאם בימי מלחמת העולם השנייה והעליות הגדולות מארצות האסלאם בשנים 1948-1967

ספרי לימוד

- (1) סעדון ח' ורפל י' (עורכים), במחתרת מארצות האסלאם – פרשיות העפלה והגנה, מכון בן צבי ומשרד החינוך, ירושלים תשנ"ז.
- (2) סעדון ח' (עורך), בגלוי ובסתר – העליות הגדולות מארצות האסלאם (1948-1967), מכון בן צבי, ירושלים תש"ס.
- (3) צור י', "העלייה מארצות האסלאם", צמרת צ', יבלונקה ח' (עורכים), העשור הראשון תש"ח-תש"ח, יד בן צבי, ירושלים 1997, עמודים 57-82.

רשימת הנושאים

1. סקירות כלליות

- א. השפעות מלחמת העולם השנייה על היהודים בארצות האסלאם.
- ב. ההגנה וההעפלה מארצות האסלאם.
- ג. יחס המוסדות הציוניים ליהודי ארצות האסלאם בזמן מלחמת העולם השנייה.
- ד. מגמות יסוד ודפוסי עלייה בשנים 1948-1967.

3. סוריה ולבנון:

- א. סקירה כללית – העלייה מסוריה משנות ה-20 עד שנות ה-40.
- ב. עלייה והעפלה בזמן מלחמת העולם השנייה.
- ג. עליית האלף – 1945.
- ד. העלייה החשאית מסוריה ומלבנון.

4. לוב:

- א. הפעילות הציונית בימי מלחמת העולם השנייה, והמפגש בין חיילי הבריגדה ליהודי לוב.
- ב. פרעות 1945 והשפעתן על יהודי לוב, העלייה הבלתי לגאלית.
- ג. העלייה מלוב משנת 1949 עד שנות ה-50: ההכנות, הארגון וההכשרות.

7. צפון אפריקה:

- א. ההעפלה מתקופת מלחמת העולם השנייה עד קום המדינה.
- ב. "העלייה המבוקרת" ממרוקו לישראל בשנים 1949-1956.
- ג. "העלייה החשאית" ממרוקו לישראל בשנים 1956-1967.
- ד. "העלייה החופשית" מתוניסיה לישראל.

8. תימן:

- א. עליית יהודי תימן בתקופת מלחמת העולם השנייה.
- ב. מבצע "על כנפי נשרים": הלבטים, המשא ומתן עם שלטונות תימן, ההכנות למבצע ושלבי המבצע.

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

נושא 2 – מעיל תשבץ – מפגש התרבויות בין היהדות לאסלאם בימי הביניים

ספר הלימוד

פרנקל מ' (עורכת), "מעיל תשבץ" – מפגש התרבויות בין היהדות לאסלאם בימי הביניים, מעלות, ירושלים תשס"ח.

רשימת הפרקים

- פרק 2: יצירת עולם חדש.
 פרק 3: להיות מיעוט יהודי בעולם מוסלמי.
 פרק 4: על מרחב וזמן.
 פרק 7: לשונות היהודים – גשר וגדר.
 פרק 12: אמנות יהודית בארצות האסלאם.

* * *

נושא 3 – קהילת יהודי קרקוב בתקופת השואה

ספר הלימוד

קראי פ', פנים רבות לגבורה – תולדות קהילת קרקוב בתקופת השואה, בית הספר המרכזי להוראת השואה, יד ושם, ירושלים 2002.

רשימת הנושאים

1. **מדיניות הנאצים כלפי יהודי קרקוב עד הקמת הגטו:**
  - א. אירועי המלחמה, השלטון הגרמני ומעשי הטרור.
  - ב. מדיניות הנאצים כלפי היהודים וכלפי הפולנים.
  - ג. הקמת היודנראט ותפקידיו.
  - ד. דרכי ההתמודדות של היהודים, עד הקמת הגטו בעיר קרקוב.
2. **גטו קרקוב עד תחילת ביצוע "הפתרון הסופי":**
  - א. הקמת הגטו – מטרת הגרמנים, מקומו ואוכלוסייתו.
  - ב. דפוסי הפעולה של היודנראט בגטו קרקוב.
  - ג. התמודדות היהודים עם בעיות הקיום.
  - ד. פעילות תנועות הנוער.
3. **גטו קרקוב בתקופת "הפתרון הסופי":**
  - א. המפנה בתולדות הגטו – הגירוש הגדול ביוני 1942.
  - ב. התמודדות תושבי הגטו עם אימת התקופה בשלבים הראשונים.
  - ג. שלבים ב"פתרון הסופי" של יהודי קרקוב.
4. **המאבק המחתרתי וחיסול הגטו:**
  - א. ההתארגנות המחתרית של תנועות הנוער בגטו.
  - ב. קשייה ולבטיה של הפעילות המחתרית, עד גירוש אוקטובר 1942.
  - ג. הפעילות המחתרית נגד הגרמנים.
  - ד. חיסול גטו קרקוב.

נושא 4 – מלחמת העצמאות**ספרי לימוד**

1. גולני מ', **ציון בציונות: המדיניות הציונית בשאלת ירושלים 1937-1949**, האוניברסיטה המשודרת, תל אביב 1992, עמודים 95-137.
2. גלבר י', **קוממיות ונכבה – ישראל, הפלסטינים ומדינות ערב, 1948**, דביר, 2004.
3. פעיל מ', **עצמאות תש"ח-תש"ט**, האוניברסיטה המשודרת, תל אביב 1990.
4. קריאת חובה – קוממיות ונכבה:
  - פרק 4: עמ' 107-134.
  - פרק 5: עמ' 131-140, 146-151.
  - פרק 6: עמ' 152-172, 181-185.
  - פרק 9: עמ' 245-250.
  - פרק 11: עמ' 281, 307-310.
  - פרק 12" עמ' 311-343.
  - סיכום: עמ' 466-480.

רשימת הנושאים**2. המלחמה בין היישוב היהודי לערביי ארץ-ישראל:**

- א. משבר ארבעת החודשים הראשונים.
- ב. תכנית ד' והניצחון על ערביי ארץ-ישראל.

4. המלחמה בין צה"ל לצבאות מדינות ערב:

- א. פלישת הצבאות הערביים לארץ-ישראל.
- ב. ההפוגה הראשונה וקרבות עשרת הימים.

5. ניצחון ישראל במלחמה והסכמי שביתת הנשק:

- א. היוזמות והניצחונות בנגב ובגליל.
- ב. מבצע "חורב".
- ג. סיום המלחמה.
- ד. הסכמי שביתת הנשק.

6. בעיית הפליטים הפלסטינים:

- א. הסיבות לבריחת ערביי ארץ-ישראל במהלך המלחמה.
- ב. המדיניות של מדינות ערב וישראל בנוגע לשיבת הפליטים.
- ג. ראשית תופעת ההסתננות.

7. המדיניות הציונית בשאלת ירושלים 1937-1949

ג. ירושלים במלחמת העצמאות, החלק השני: 15 במאי 1948 – הסכם שביתת הנשק עם ירדן:

1. המערכה עד ההפוגה הראשונה.
2. הלחצים המדיניים שהופעלו על ממשלת ישראל בשאלת ירושלים.
3. חלוקת ירושלים בהסכם שביתת הנשק עם ירדן.
4. ירושלים – בירת מדינת ישראל.

* * *

נושא 5 – אל מול עולם חדש – לבטים ומגמות בעידן האמנציפציה **ספר הלימוד**

אטקס עי, אל מול עולם חדש – לבטים ומגמות בעידן האמנציפציה, מעלות, תשס"ה.

רשימת הפרקים

- מבוא: התמורות ביחס של החברה האירופית אל היהודים.
 פרק ראשון: יהודי החצר על סף תקופה חדשה.
 פרק שני: "אדם בצאתך ויהודי באוהלך" – תנועת ההשכלה היהודית.
 פרק שלישי: "הילכו שניים יחדיו!" – הרפורמה והתגובה האורתודוקסית.
 פרק שישי: רבני המזרח מול המודרנה.
 פרק עשירי: מאמנציפציה של היהודים ללאומיות יהודית.
 רק שנים-עשר: אמנות יהודית בארצות האסלאם.

* * *

נושא 6 – תולדות ארצות-הברית **ספר הלימוד**

פלורסהיים יי, תולדות ארצות-הברית – חזון, משברים וצמיחה, מרכז שז"ר, ירושלים 2008.

רשימת הנושאים

1. הקמת ארצות-הברית – צמיחת האומה האמריקנית ועיצובה:
  - א. סיבות להגירה לאמריקה הצפונית, מאפייני המהגרים, מושבות הצפון, המרכז והדרום ומאפייניהן.
  - ב. תהליכי אמריקניזציה שעברו המהגרים בארצות-הברית: כור ההיתוך, טמיעה ופלורליזם תרבותי.
  - ג. תפיסת הספר ועיצוב החברה האמריקנית על פי ג' טרנר, והביקורת כלפי תורתו.
4. הדמוקרטיה האמריקנית במבחן הזמן – משברים ודרכי התמודדות:
  - א. גורמי יסוד למלחמת האזרחים ודרכי השיקום החוקתיים, הכלכליים והחברתיים.
  - ב. תופעת המקרתזים: גורמיה, ביטוייה והשפעותיה על החברה האמריקנית.
5. הקפיטליזם האמריקני מסוף המאה ה-19:
  - ב. "השיבה לנורמליות" בשנות ה-20 והמשבר הכלכלי הגדול.
  - ג. "הניו-דיל" – מטרות, דרכי יישום; הערכה ביקורתית: "הניו-דיל" – המשך או מהפכה?
6. מדיניות החוץ של ארצות-הברית עד תום מלחמת העולם השנייה:
  - א. התפיסה הבדלנית על פי התפיסות של ג' וושינגטון וג' מונרו.
  - ב. האימפריאליזם האמריקני בשלהי המאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20, גורמים וגילויים מרכזיים.
  - ג. מבדלנות למעורבות: גורמי ההצטרפות של ארצות-הברית למלחמת העולם הראשונה,

חזון ההסדר העולמי החדש של ווילסון בוועידת השלום בפריז.
 שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

7. ארצות-הברית כמעצמת-על במחצית השנייה של המאה ה-20:

- א. קץ הבדלנות האמריקנית בעידן המלחמה הקרה, והאמצעים שנקטה ארצות-הברית כדי לבלום את התפשטות הקומוניזם באירופה (דוקטרינת טרומן, תכנית מרשל, משבר ברלין והקמת נאט"ו).
- ב. הניסיונות של ארצות-הברית לבלום את התפשטות הקומוניזם ביבשת אסיה וביבשת אמריקה (קוריאקה, קובה, וייטנאם).
- ג. ממרוץ חימוש גרעיני לדטנט: השינויים בתפיסת המעורבות האמריקנית.

נושא 7 – יפן המודרנית**ספר הלימוד**

שילוני ב', **יפן המודרנית – תרבות והיסטוריה**, שוקן, תל אביב 1997.

רשימת הנושאים**1. היבטים נבחרים בצמיחה של יפן המודרנית:**

- א. עיצוב המשטר הקיסרי ביפן.
- ב. ביטויי התמערבות ומודרניזציה בצבא, בחינוך, בתעשייה ובדת.

2. האימפריאליזם היפני במזרח הרחוק בתחילת המאה ה-20 ובמלחמת העולם הראשונה:

- א. האימפריאליזם היפני בסין בסוף המאה ה-19 – גורמיו וביטוייו.
- ב. המאבק האימפריאליסטי בין יפן לרוסיה על שליטה בסין, בתחילת המאה ה-20.
- ג. יפן במלחמת העולם הראשונה ומעורבותה במלחמת האזרחים ברוסיה.
- ד. יפן והסכמי השלום ב-1919.

5. יפן במלחמת העולם השנייה:

- א. המתקפה היפנית בפרל הרבור ב-1941 – מטרותיה, תוצאותיה והשפעותיה.
- ב. ההישגים הצבאיים והטריטוריאליים של יפן במלחמה.
- ג. "הסדר החדש" היפני במזרח במלחמה – התפיסה והניסיון לממשו.
- ד. שלבים מרכזיים בקריסת יפן במלחמה עד כניעתה.

6. הקמת יפן חדשה – מממשל כיבוש צבאי למדינה עצמאית דמוקרטית:

- א. דרכי הפעולה של ממשל הכיבוש הצבאי האמריקני ביפן.
- ב. דה-מיליטריזציה, כינון דמוקרטיה ורפורמות בחינוך ובכלכלה.
- ג. סיום הכיבוש האמריקני בעידן של תחילת המלחמה הקרה.

7. יפן בשנות ה-50 וה-60 של המאה ה-20:

- א. התגבשות הכוחות הפוליטיים ביפן.
- ב. הוויכוח בין השמאל לימין על מדיניות החוץ והביטחון של יפן בצל המלחמה הקרה ותוצאותיו, התגברות האלימות הפוליטית בשנות ה-60.
- ג. מדיניות החוץ החדשה של יפן באסיה.

8. הזינוק הכלכלי של יפן ברבע האחרון של המאה ה-20:

- א. ההכוונה הממשלתית של המשק היפני והסדרת יחסי העבודה.
- ב. ההתפתחות התעשייתית והתחרות עם ארצות-הברית.
- ג. התוצאות וההשפעות החברתיות של הזינוק הכלכלי.

נושא 8 – סין המודרנית**ספר הלימוד**

שי א', ממלחמת האופיום עד יורשי מאו, זמורה-ביתן, תל אביב 1990.

רשימת הנושאים**2. ראשית הרפובליקה הסינית והמהלכים לאיחוד סין בשנות ה-20:**

- א. סין במלחמת העולם הראשונה – חולשת ממשל יואן שה-קאי (1912-1916), הקרע עם סון יאט-סן והתנועה הלאומית.
- ב. השתתפות סין במלחמת העולם הראשונה, הסכמי השלום בפריז והשפעותיהם.
- ג. מאבק צ'יאנג קאי-שק והגואומוינטנג (התנועה הלאומית) באילי המלחמה לאיחודה של סין.

3. סין בשנות ה-30: עליית המפלגה הקומוניסטית הסינית, המאבק בין הממשל הרפובליקני**הלאומי לבין הקומוניסטים והתוקפנות היפנית בשטחי סין:**

- א. המאבק בין צ'יאנג קאי-שק לבין הסובייט הקומוניסטי בגיאנסי בהנהגת מאו צה-טונג.
- ב. "המסע הארוך" 1934-1935 והקמת הבסיס בחבל שנס'י, עיצוב האידאולוגיה הקומוניסטית ה"פטריוטית" של מאו.
- ג. המאבק ביפן – עמדות צ'יאנג קאי-שק והקומוניסטים, הקמת החזית בין הכוחות הלאומיים והקומוניסטים ב-1937, המאבק נגד יפן.

4. סין במלחמת העולם השנייה:

- א. המאבק של סין ביפן במלחמת העולם השנייה.
- ג. המאבק הפנימי הפוליטי בין צ'יאנג קאי-שק למאו צה-טונג בצל המלחמה.

5. המאבק על השלטון בסין בסוף שנות ה-40 והקמת סין הקומוניסטית:

- א. ההתעצמות הקומוניסטית ערב מלחמת האזרחים מול חולשת משטרו של צ'יאנג קאי-שק.
- ב. המעורבות של ארצות-הברית ושל ברית-המועצות במלחמת האזרחים בסין.
- ג. מלחמת האזרחים (1945-1949) – השלבים, התוצאות והגורמים לניצחון הקומוניסטים.

6. בניית משטר, כלכלה וחברה בסין הקומוניסטית בשנות ה-50 וה-60:

- א. דפוסי המשטר הקומוניסטי בסין בתחילת דרכו וביסוסו בעזרת ברית-המועצות.
- ב. הקומוניזם של מאו צה-טונג – "הקפיצה הגדולה קדימה" ו"המהפכה התרבותית".

היסטוריה לעולים חדשים, 2 יח"ל, 022208

שים לב!

השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

מבנה הבחינה:

התלמיד יענה על ארבע שאלות (לכל שאלה – 25 נקודות):

שאלה אחת מהתקופה הראשונה או מהתקופה השנייה.

שאלה אחת מהתקופה השלישית.

שאלה אחת מהתקופה הרביעית.

שאלה אחת מהתקופה החמישית.

שים לב: הנבחן בשאלון זה רשאי להשתמש במילון עברי-לועזי ובמילון לועזי-עברי.

תקופה ראשונה – מבוא: ישראל והעמים בשנים 1870-1920

פרק ראשון: תהליכי שינוי באירופה ובעולם היהודי עד מלחמת העולם הראשונה

1. השינויים המרכזיים בתחומים: מדע, טכנולוגיה (תחבורה, תקשורת, תיעוש), והשפעותיהם בתחומים: דמוגרפיה, כלכלה, חברה, דת, חינוך, תרבות, פוליטיקה.
2. השינויים שהתרחשו באירופה בחברה היהודית בתחומים: דמוגרפיה, כלכלה, מעמד חוקי-משפטי, מעמד הקהילה, חינוך ותרבות, והגורמים להם.
3. תהליכי שילוב ודחייה של היהודים: הגורמים לכך וביטוייהם.

פרק שני: התנועה הציונית

1. הסיבות לצמיחת התנועה הציונית בשלהי המאה ה-19.
4. דפוסי פעילות ציונית בארץ-ישראל – הנחת היסודות לבניין הבית הלאומי לעם היהודי בארץ-ישראל: צורות התיישבות חדשות, אישים וארגונים מסייעים לבניין הבית הלאומי (רוטשילד, המשרד הארצישראלי). הקמת מסגרות פוליטיות, ביטחוניות, חינוכיות ותרבותיות בארץ-ישראל.
5. ייחודה של התנועה הציונית בראשית דרכה: קווי דמיון וקווי שוני בין התנועה הציונית ובין תנועות לאומיות אחרות באירופה במאה ה-19.

פרק שלישי: מלחמת העולם הראשונה

3. "הצהרת בלפור" – תוכנה, הקשיים העולים מניסוחה, האינטרסים של בריטניה במתן ההצהרה.

פרק רביעי: אירופה והמזרח התיכון לאחר מלחמת העולם הראשונה

1. סיום המלחמה והסדרי השלום (14 הנקודות של וילסון, וההסדר שנכפה על גרמניה).
2. השינויים העיקריים שחלו במפה המדינית של אירופה ושל המזרח התיכון (כולל שיטת המנדטים).

תקופה שנייה – בין שתי מלחמות העולם (1920-1939)

פרק ראשון: בניין הבית הלאומי-היהודי ויחסי יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-20

1. כתב המנדט ופעולות הנציבים הבריטים, הרברט סמואל והלורד פלומר, בארץ-ישראל.
2. דרך בניין הבית הלאומי בשנות ה-20: הסיבות לעלייה, מאפייני העולים וההישגים בתחומים: התיישבות חקלאית ועירונית, מסגרות חברתיות, כלכליות ופוליטיות והקמת המוסדות הלאומיים.

פרק שני: שנות ה-30 בארץ-ישראל – המשך בניין הבית הלאומי ויחסי יהודים, ערבים ובריטים

1. העלייה ודרכי ארגונה – סיבות לעלייה, מאפייני העולים, דרכי התיישבות, כלכלה ותרבות.
3. הערכות היישוב היהודי בתחומים: ביטחון, התיישבות וכלכלה.
4. הוויכוח בשאלת דרכי התגובה כלפי הערבים: "הבלגה", "התקפה" (סיכויים וסיכונים).

פרק שלישי: גרמניה – מדמוקרטיה לנאציזם (1933-1939)

1. האידאולוגיה הנאצית.
3. גרמניה – מדמוקרטיה לנאציזם: בניית המשטר הנאצי בשנים 1933-1939 (כולל המדיניות כלפי היהודים).
4. דרכי ההתמודדות של הנהגת יהודי גרמניה עם המדיניות שנכפתה על היהודים.

פרק רביעי: תוקפנות ופיוס בשנות השלושים

4. הסכם ריבנטרופ-מולוטוב, תוכנו והסיבות לחתימתו.

תקופה שלישית – מלחמת העולם השנייה והשואה

פרק ראשון: מלחמת העולם השנייה

2. "הסדר החדש" – הסבר רעיון "הסדר החדש", והצעדים שנקטו הנאצים בתקופת המלחמה כדי לקדם את מימושו.

פרק שני: השואה – עד תחילת ביצוע "הפתרון הסופי"

3. הגטאות – מטרת הקמתם, אופן ניהולם, והפיקוח עליהם.
4. דרכי ההתמודדות של היהודים עם המציאות הקשה בגטאות, "קידוש החיים" וביטוייו בחיי היום-יום, היודנראט – תפקידיהם, פעילותם וקשייהם.

פרק שלישי: השואה – בימי ביצוע "הפתרון הסופי"

1. הקשר בין תחילת ההשמדה למלחמה בברית-המועצות, והשלבים בביצוע "הפתרון הסופי".
2. ועידת ואנזה – מטרת כינוסה, משתתפי הוועידה, נושאי הדיון בוועדה וחשיבותה.
3. יחס האוכלוסייה ליהודים בארצות הכיבוש, והגורמים לכך.
5. דרכי הלחימה של היהודים – המרד בגטאות, המרידות במחנות ההשמדה, הלחימה של הפרטיזנים היהודים, לוחמים יהודים בצבאות בעלות הברית ובארגוני מחתרת (מי היו המצטרפים, מטרות, לבטים וקשיים).

תקופה רביעית – "המלחמה הקרה" והקמת מדינת ישראל 1945-1950

פרק ראשון: המאבק הבין-גושי ותחילת "המלחמה הקרה"

1. הגורמים ליריבות בין ברית-המועצות לארצות-הברית, והבהרת המושג "מלחמה קרה".
2. גילויי יריבות בין המעצמות, והשפעתם על יחסי המעצמות: "מסך הברזל", תכנית מרשל, משבר ברלין.

פרק שני: מדיניות בריטניה בנוגע לשאלת ארץ-ישראל, ומאבקו של היישוב היהודי בבריטים עד החלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947

2. המאבק בבריטים: מאבק בתחום ההעפלה, פעולות התיישבות, מאבק צבאי.
3. העברת שאלת ארץ-ישראל לאו"ם, הדיון באו"ם – עמדת המעצמות (השפעת המלחמה הקרה על עמדת המעצמות בדיון באו"ם) והחלטת האו"ם.

פרק שלישי: החלטת האו"ם ומלחמת העצמאות

2. מלחמת העצמאות שלב א' (הכוחות הלוחמים, מוקדי הלחימה והמפנה – תכנית ד').
3. ההכרזה על הקמת המדינה, שיקולים וסיכונים, הקמת צה"ל ופירוק המחתרות.
4. קרבות עשרת הימים והמבצעים האחרונים, הסכמי שביתת הנשק, והיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים.

תקופה חמישית – המזרח התיכון ומדינת ישראל 1950-1975

פרק שני: אירועים מעצבים בחיי מדינת ישראל בעשור הראשון והשני לקיומה – נושאים נבחרים

1. מדיניות הביטחון ומלחמות ישראל:
  - ג. מלחמת ששת הימים – הגורמים והנסיבות שהובילו למלחמה, תוצאות המלחמה והשפעותיה.
  - ד. מלחמת יום הכיפורים – ההפתעה – הגורמים, תוצאות המלחמה והשפעותיה.
2. עלייה וקליטה:
  - א. ארצות המוצא של העולים, גורמי העלייה, ממדי העלייה ודרכי ארגון העלייה.
  - ב. תהליך קליטת העולים – הקשיים, דרכי הקליטה והגורמים שהשפיעו על דרכי הקליטה.
3. זיכרון השואה:
  - א. התמורות ביחס החברה הישראלית לשואה.
  - ב. דרכים בעיצוב זיכרון השואה.

היסטוריה לעולים חדשים, 2 יח"ל, 022218

לתלמידי כיתות י"א – תכנית הלימודים החדשה

שים לב!

השאלות במבחן יחוברו מהחומר המפורט להלן.

מבנה הבחינה:

התלמיד יענה על חמש שאלות (לכל שאלה – 20 נקודות):

שאלה אחת מהתקופה הראשונה.

שאלה אחת מהתקופה השנייה.

שתי שאלות מהתקופה השלישית.

שאלה אחת מהתקופה הרביעית.

שים לב: הנבחן בשאלון זה רשאי להשתמש במילון עברי-לועזי ובמילון לועזי-עברי.

תקופה ראשונה – הלאומיות בישראל ובעמים – ראשית הדרך עד 1920

פרק א: תופעת הלאומיות ומאפייניה באירופה במאה ה-19

1. המאפיינים של תופעת הלאומיות המודרנית.
2. המאפיינים של התנועות הלאומיות שהתגבשו באירופה במאה ה-19.
3. הגורמים לצמיחתן ולגיבושן של התנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19.

פרק ב: התנועה הלאומית הציונית ומאפייניה העיקריים

1. הגורמים לצמיחתה ולהתארגנותה של הציונות כתנועה לאומית של העם היהודי.
2. תרומתו של הרצל לבניית התנועה הציונית ("מדינת היהודים", "תכנית באזל", הקמת מסגרות למימושה, ניסיונות לקדם את קבלת הצ'ארטר, ויכוח אוגנדה).

פרק ג: דפוסי פעולתה של התנועה הציונית בגולה ובארץ-ישראל עד סוף מלחמת העולם הראשונה

3. התנועה הציונית והיישוב היהודי בארץ-ישראל בימי מלחמת העולם הראשונה: ההתלבטות בשאלת התמיכה באחד הצדדים הלוחמים, קשיי היישוב ודרכי התמודדותו עם הקשיים, "הצהרת בלפור" (תוכנה והקשיים הנובעים מנוסח ההצהרה, האינטרסים של בריטניה במתן ההצהרה, כיצד קיבלו אותה הציונים, היהודים המשתלבים והערבים).

תקופה שנייה – בין שתי מלחמות העולם, היישוב היהודי בארץ-ישראל בימי מלחמת העולם השנייה

פרק א: אירופה, ארצות אגן הים התיכון וארצות-הברית בין שתי מלחמות העולם

1. "14 הנקודות של וילסון" והסדרי השלום שנכפו על המדינות המנוצחות בתום המלחמה.
2. השינויים העיקריים שחלו במפה המדינית של אירופה ושל המזרח התיכון (כולל שיטת המנדטים).

פרק ב: בניין הבית הלאומי היהודי בארץ-ישראל בין שתי מלחמות העולם

1. כתב המנדט ותרומת השלטון הבריטי לפיתוח הארץ.

פרק ג: יהודים, ערבים ובריטים בשנות ה-30, והיישוב היהודי בארץ-ישראל בימי מלחמת העולם השנייה

2. השינויים במדיניות בריטניה בארץ-ישראל – מתמיכה בתכנית החלוקה עד "הספר הלבן" השלישי (כולל "הספר הלבן" השלישי).

תקופה שלישית – המשטר הטוטליטרי, נאציזם, מלחמת העולם השנייה והשואה

פרק א: המשטר הטוטליטרי

המאפיינים של המשטר הטוטליטרי (דוגמאות מברית-המועצות או מאיטליה הפשיסטית).
לימוד זה מטרתו להבטיח שהתלמידים יבינו כיצד מאפייני המשטר הטוטליטרי מאפשרים לשליט לממש את האידאולוגיה ולכפות אותה על כל האזרחים במדינה.

פרק ב: גרמניה – מדמוקרטיה לנאציזם (1933-1939)

1. האידאולוגיה הנאצית ומרכזיות שאלת היהודים בה.
3. המעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם – דרך בניית המשטר הנאצי בשנים 1933-1939 (סעיף זה כולל גם את המדיניות כלפי היהודים).

פרק ג: השנתיים הראשונות במלחמת העולם השנייה והמדיניות כלפי היהודים

2. רעיון "הסדר החדש", והצעדים שנקטו הנאצים בתקופת המלחמה כדי לקדם את מימושו.

פרק ד: התרחבות המלחמה העולמית ו"הפתרון הסופי"

1. מלחמת העולם ו"הפתרון הסופי", יוני 1941-1945:
  - א. הרחבת המלחמה לחזיתות נוספות: הפלישה לברית-המועצות והצטרפות ארצות-הברית למלחמה.
  - ב. הקשר בין תחילת ההשמדה למלחמה בברית-המועצות, והשלבים בביצוע "הפתרון הסופי".
  - ג. ועידת ואנזה – מטרת כינוסה, משתתפי הוועידה, נושאים שהועלו בה, וחשיבות הוועידה.
  - ד. יחס האוכלוסייה ליהודים בארצות הכיבוש והגורמים לכך ("העומדים מהצד", משתפי פעולה, "חסידי אומות העולם").
  - ח. דרכי הלחימה של היהודים – המרד בגטאות וייחודו של המרד בגטו ורשה, המרידות במחנות ההשמדה, הלחימה של הפרטיזנים היהודים, לוחמים יהודים בצבאות בעלות הברית ובארגוני מחתרת (מי המצטרפים, מטרות, לבטים וקשיים בכל אחת מדרכי הלחימה).

שים לב: ראה המשך בעמוד הבא.

תקופה רביעית – בונים את מדינת ישראל במזרח התיכון

פרק א: המאבק של היישוב היהודי להקמת המדינה בשנים 1945-1949

2. המאבק בבריטים: מאבק בתחום ההעפלה, פעולות התיישבות, מאבק צבאי.
3. העברת שאלת ארץ-ישראל לאו"ם, הדיון באו"ם – עמדת המעצמות (השפעת "המלחמה הקרה" על עמדת המעצמות בדיון באו"ם), החלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947, והתגובות עליה בקרב העולם היהודי והערבי.

פרק ב: מדיניות ישראל במזרח התיכון

6. מלחמת ששת הימים: סיבות, נסיבות, תוצאות והשפעות של המלחמה על ישראל, על הפלסטינים ועל מדינות ערב.
7. מלחמת יום הכיפורים: סיבות, נסיבות, תוצאות והשפעות של המלחמה על מדינת-ישראל ועל מדינות ערב.

פרק ג: עלייה, קליטה ועיצוב "פני" החברה במדינת ישראל

1. העלייה והקליטה בשנות ה-50 וה-60:
  - א. ארצות המוצא של העולים, גורמי העלייה, ממדי העלייה, דרכי ארגון העלייה.
  - ב. תהליך קליטת העולים – הקשיים והגורמים שהשפיעו על דרכי הקליטה (כולל אירועי ואדי סאליב (יולי 1959) – משמעותם והשפעתם).